Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Iets uit het huiselijk leven en de werkzaamheden eener zendelingsvrouw, in een brief medegedeeld.

https://hdl.handle.net/1874/355753

KOEMELEMBOEAI, Junij 1863.

Zeer Geachte Dames!

Geliefde Zusters in CHRISTUS!

Mijn onlangs afgebroken' brief hoop ik nu voort te zetten en zal dus maar dadelijk zonder omslag beginnen.

Mijne kleine naaischool gaat nog altijd haren gang. De kinderen komen met genoegen, even als ik ze met genoegen ontvang. Van de vruchten dier school zult gij, hoop ik, wel het een en ander gezien hebben in de kleederen die onze kinderen, MARIE en hare broeders, mede naar Europa bragten; zoowel de lakensche voor de jongens als ook de neteldoeksche voor MARIE, even als al het ondergoed hebben mijne schoolmeisjes genaaid, kinderen van moeders, die veelal nooit eene naald in de hand hebben gehad. Gij

hebt daaruit kunnen zien. hoe ver de menschen — dus ook het vrouwelijk geslacht — hier vatbaar zijn voor uiterlijke ontwikkeling. Maar het kan u ook tot bewijs dienen, dat als er op gewerkt wordt, de geestelijke ontwikkeling niet minder is. Het is ook geheel ons streven hier, om mede door de uitwendige ontwikkeling de inwendige, de geestelijke, in de hand te werken. Ulfers zegt gedurig: „De verstandelijke, stoffelijke en maatschappelijke ontwikkeling mag en kan nimmer van de geestelijke, de inwendige gescheiden worden Deze heeft gene voortdurend noodig, dewijl de uitwendige ontwikkeling haren levensadem ontvangt van de inwendige, door deze steeds met meer goedheid, schoonheid en waarheid wordt getooid en ook weder een middel is tot stoffelijk en zedelijk heil van anderen en tot verheerlijking van God; want de hoogste inwendige ontwikkeling is: „God lief te hebben boven alles en zijnen naaste als zichzelven." Mijne naaischool heeft een driedubbel nut: 1. de meisjes leeren een goed werk dat haar en anderen later te pas komt. 2. Zij leeren hier bij ons zien en kennen hoe een christelijk huisgezin leeft en werkt. 3. Zij doen hier middelen op, om hare inwendige, geestelijke ontwikkeling te voeden, te versterken en, zoo mogelijk, onder den adem van

Gods Geest en Woord te heiligen, ten einde met alles, wat in en aan haar is Gode te verheerlijken en den naasten te dienen.

Ik sprak hiervoren, dat vrouwen, moeders, vooral die zuigelingen hebben, nog altijd zoo gaarne de kerk in en uit loopen. Dit werd hier te Koemelemboeai in den laatsten tijd erger dan het vroeger geweest was en wel door de Woewoekers. De zuigelingen, in de kerk op moeders schoot zittende, beginnen dan dikwijls te schreijen of als ze iets ouder zijn, loopen zij in de kerk rond of beginnen te spelen. Sommige moeders geven hare zuigelingen aan eene andere zuster of broeder, die daarmede buiten de kerk rondloopt, maar het schreijen geeft stoornis in de kerk, waarop dan de moeder, kennende de stem van haar kind, spoedig naar buiten loopt, om het aan de borst te stillen. Nog grootere kinderen, tot zes jaren oud en ook wel ouder, worden door de ouders, opdat zij te huis geen kwaad zouden doen, mede in of buiten de kerk gebragt en loopen daar rond, om te spelen, te lagchen of te schreijen; zoo veel mogelijk wordt dit door een oppasser tegengegaan, maar dit gelukt toch altijd slechts ten deele, omdat de kinderen geene vrees hebben voor de ouderen, die door hen beheerscht worden. Toen dus de

Woewoekers naar hier waren gekomen, kwam er bij de kerk zulk een aanloop van kinderen om leven te maken, dat wij wel op middelen moesten denken, hoe dit het best en spoedigst tegen te gaan. Ons zeggen en vermanen der ouders of wegjagen der kinderen hielp niets. Wij kwamen dus tot het besluit, om al de kinderen der gemeente, van de zuigelingen af tot de ouderen die nog niet lezen konden, des zondags morgens in de school, het eenig voorloopig beschikbaar lokaal, te verzamelen. Dat dit groote moeijelijkheid met ouders en kinderen zoude baren wisten wij vooraf.

De ouders – bij beurten, dan vader dan moeder – hebben hunne kinderen, klein zijnde het liefst den geheelen dag op den schoot, of achter op den rug vastgebonden, en loopen zoo op den duur met hen rond. Als zij na twee of drie jaren gespeend zijn, dan worden zij geheel onverschillig omtrent hen. Het kind loopt heen waar het wil; de ouders storen zich er niet aan, of het iets leert; 't is hun genoeg als zij er slechts geen moeite van hebben. Het kind doet ook met de ouders wat het wil. Als de vader hem wat gebiedt, krijgt hij stellig tot antwoord: „tramau (wil niet). Wil de moeder het een weinig in zijne onordelijkheid tegengaan, dan werpt het zich op den grond, slaat met handen en voeten en

zet een keel op, die verschrikkelijk is. Wil de moeder het van den grond opnemen, dan slaat het haar in het aangezigt met zijne handen en schopt haar met de voeten, waar het maar kan. En dit alles doet een kind tot 5 à 6 jaar geheel straffeloos, geen enkele klap of andere straf wordt hem daarvoor toegediend. Het eenige wat de ouders, wanneer de kinderen zich al te zeer te buiten gaan, nog al dikwijls als uitdrukking van hunne smart of gramschap bezigen, is: lebeh bajikh kita matti (het is beter dat ik maar dood ga). Wordt het kind later grooter, dan doet het ook juist dat, wat zijn luim hem ingeeft, anders niets en het is een wonder, dat de menschen hier, zoo geheel zonder opvoeding opgroeijende, nog dat zijn, wat zij zijn. Het is echter ook geen wonder, wanneer de jongeling of het volwassene meisje tot het negorijwerk en onder strikte bevelen komt, dat zij de rottingslagen der hoofden op hunne ruggen voelen regenen. En dan wordt zulk eene opvoeding geheel zonder tucht nog zoo dikwijls door Europeërs zacht en zeer lief genoemd! Gelukkig echter, dat de christelijke scholen, waar tucht en orde heerschen, reeds veel vergoeden wat het ouderlijke huis bederft.

Wij besloten dus om de kinderen des zondags

morgens alle in de school te verzamelen en begonnen, met gebed om de hulp van boven, dat uit te voeren. Zonder eerst verder met de menschen gepraat te hebben, maakte ULFERS in de kerk bekend, dat de moeders hunne kinderen op den volgenden zondagmorgen, wanneer zij ter kerk gingen, naar de school moesten brengen, ten einde de stoornis en oneerbiedigheid door de kinderen in en om de kerk onder de godsdienst weg te nemen. Hunne kinderen zouden in de school, terwijl zij in de kerk waren, goed verzorgd worden, want ik zelve wilde er met een paar van mijne meisjes op passen. Den volgenden zondagmorgen echter vonden wij de meeste moeders met hunne kinderen weer in of om de kerk; een paar waren in de school. Zij mogten nu echter willen of niet, zij moesten de kerk uit en hunne kinderen in het schoolgebouw brengen. Maar nu wilden zij er ook bijblijven. „Sajang (medelijden) met onze arme kinderen, nog maar twee jaren," zeiden zij tot mij, om mij tot medelijden op te wekken. Ik moest haar natuurlijk weêr te verstaan geven, dat ik er goed voor zorgen wilde – beter dan zij. Ook nu mogten zij willen of niet, zij moesten weêr ter kerk gaan, en niet weer terug keeren voor dat de kerk uit was. „Bajikh djuga Njonja" (Nu, goed dan Mevrouw), en zij gingen, natuurlijk

niet zeer in hun schik. De groote kinderen liet ik door mijne twee jongens, die ik van ULFERS kweekelingen tot hulp had genomen, van de straat en bij de kerk weghalen, tot wij het jonge goedje zoo wat al bijeen hadden. Door de weinige hulpmiddelen mij beschikbaar, zocht ik nu zoo veel ik kon, om alle kleinen zoo goed mogelijk bezig te houden. De twee meisjes, die mij hielpen, hadden de allerkleinsten, die nog niet loopen konden, op den schoot, of rondom zich heen zitten op den grond. Eerst natuurlijk nam ik mijne toevlugt tot een weinigje snoeperij, dan tot prenten – ons vroeger tot een present voor onze kinderen door den heer D. WACHTER gezonden, wien ik bij dezen daarvoor dubbelen dank zeg. Dit deed hun genoegen. De oudsten onder hen – ook jongens van bijna zeven jaren – vonden het spoedig zoo aangenaam, dat zij gaauw naar huis liepen, lei en griffel haalden, en op mijne aanwijzing de bloemen of boomen enz. van de prentjes begonnen na te teekenen, en dan kwamen zij mij toonen en vragen of het goed was. Nu zat ik hier bij een groepje dan daar, en onderhield hen over de prentjes, vertellende, dan weder vragende, wat voor kleuren, wat voor voorwerpen er op waren. Daar de kinderen hier zoo weinig hooren en zien en de ouders zoo weinig

met hen praten, kreeg ik soms rare antwoorden. Toonde ik hun b.v. een mensch en vroeg ik hun waar het hoofd en de armen zaten, dan toonden zij wel eens het hoofd bij de voeten. Vroeg ik hun hoeveel neuzen zij hadden, dan antwoordden zij: maar drie, enz. Bragt ik het nu een weinig verder, en vroeg ik: wie den mensch geschapen had; wie de boomen liet groeijen, enz, dan kwamen de grooteren aanloopen en ik zat in een' heelen kring van kinderen, die allen wedijverden om het antwoord te geven. Men ziet hieruit dat het voornaamste in den kring hunner gedachten en gesprekken zich vooral bepaalt tot God en Christus, dat toch ook zeer natuurlijk is. Dat, wat aan en om hen is, begrijpen zij niet, zij denken er niet over. Dat komt, dat zij vroeger over *niets* dachten, zoo goed als over niets hunne gedachten wisselden. Nu wordt hun echter het Evangelie gebragt en daarmede *pas voor het eerst* worden hunne gedachten *bepaald* en tot eenig voorwerp gerigt. Dit voorwerp is uit zijn aard nu God of Christus. Het is dus geen wonder, dat onze menschen hier die afgetrokken denkbeelden en voorwerpen beter in het hoofd hebben, dan de eenvoudigste dingen die voor hen zijn. Zoo worden zij eerst door hunne gedachten aan het hoogere, ook geleid tot denken aan lagere,

stoffelijke dingen, die voor hen goed en nuttig zijn. Gaarne mogen zij van God, den lieven, rijken en algenoegzamen Vader en van Jezus Christus onzen Zaligmaker, die de kinderen zoo lief heeft, hooren. Eens vroeg ik een klein jongentje van 6 à 7 jaren: of hij al nieuwe rijst had gegeten, – (het gaat hier met de nieuwe rijst als in Europa met de nieuwe aardappelen; de nieuwe pas geoogste is veel zoeter en aangenamer van smaak; hij die het eerst zijn rijst oogst, gaat zijne vrienden soms drie palen ver noodigen en onthalen op een lekkeren schotel nieuwe rijst, of zij zenden elkander een proefje) – hij antwoordde „Ja!" Ik: „was die rijst lekker?" Hij: „ja!" Ik: „wie gaf u die rijst?" Hij: „de lieve Heer heeft hem ons gegeven. „Ik: „hebt gij de lieve Heer daarvoor ook gedankt?" Hij: „ja, dat heb ik met mijnen vader gedaan." Ik: „hebt gij veel rijst gekregen?" Hij: „neen!" Ik: „hoe komt dat zoo?" Hij: „de muizen hebben zoo veel opgegeten." Ik: „hoe kwamen die muizen daar?" Hij: „dat weet ik niet."

Ik: „ik weet het wel; gij hebt, toen de pady zoo mooi op het veld stond en gij naar den tuin gingt om te zien of de lieve Heer de pady ook mooi liet groeijen, zeker den lieven Heer niet gebeden, dat Hij die muizen afweerde. Hij alleen

kan dit slechts doen." Hij: „neen ik heb ook niet gebeden." Ik: „en zult gij dit nu altijd in 't vervolg doen?" Hij: „ja Njonja, dat zal ik doen." Ik: „hoort kinderen, gij moet vooral ook bidden als gij de pady plant, opdat de lieve Heer den wasdom geve; want Hij alleen kan uwen arbeid zegenen en regen en zonneschijn geven op zijnen tijd, opdat gras en rijst uit de aarde groeijen en wij arme menschen en de beesten, wat te eten krijgen."

Genoeg. De eerste morgen was genoegelijk voorbij gegaan. Ulfers kwam uit de kerk; ik liet de kinderen nog eens zingen en toen liepen zij met vrolijke gezigten hunne ouders tegemoet. Ook deze waren blijde, toen zij hunne kinderen zoo vrolijk zagen; — en het ijs was voor goed gebroken. Toen naar gewoonte, velen uit de kerk bij ons aankwamen, spraken wij nog over het goede en nuttige, dat onder Gods zegen voor hunne kinderen uit deze Zondags-bewaarscholen zoude kunnen voortvloeijen enz. Maar ik had toen ook nog eene bede aan de eerste, voornaamste vrouwen, om mij in dit werk met de kinderen te willen helpen. Hierop koos ik een 10tal, die geregeld 2 aan 2 des zondags zouden afwisselen. Hierbij voegde ik nog een 10tal der grootste schoolmeisjes, die ook op hunne beurt de twee vrouwen moesten

ondersteunen, waarbij dan ook nog een paar jongens als helpers werden gevoegd.

Zoo gaat nu dit werk, hoe gebrekkig het ook is, nogtans zijnen geregelden gang. De stoornis *in* en *om* de kerk is verdwenen, terwijl de kinderen die uren voor hun tijdelijk en eeuwig welzijn genoegelijk slijten. Mogt deze *Zondag*-bewaarschool eens eene *dag*-bewaarschool worden, wat zou dat een zegen zijn voor dit en het toekomende geslacht van onze gemeente alhier. Maar behalve het hier genoemde ligt in dit schooltje nog een anderen zegen, en wel in betrekking tot de voornaamsten der vrouwen hier. Geen der vrouwen van hoofden, of die zich een weinig meer voorstelt, ziet men iets doen aan hunne kinderen. Een ander draagt het kind, hetzij achter op den rug gebonden – hetzij op den schoot. Een ander geeft het wat te eten – voert het met pap enz. Het eenige wat de moeder doet, is aan het kind de borst te geven. Uit trotschheid meenen ze zelfs, dat het niet past, dat een van hare kinderen moet gestoord worden, of belet om kwaad te doen. Al zou de moederlijke belangstelling soms het kind ook nog op den arm willen nemen, de trotschheid duldt dit niet – en als het eens gebeurt, dan zeker niet in tegenwoordigheid van anderen. Het is te min, dat de vrouw, die wat meer is, zich met

haar eigen, veel minder nog met een ander kind bemoeit. Dat is het werk der armen en geringen, niet der rijken en aanzienlijken. Meestal zijn ook juist de kinderen der hoofden de domsten van allen, omdat de ouders zich schamen om hunne kinderen met de anderen op ééne school te zenden; maar daar is maar die ééne in elke plaats. En die ouders zelfs dom, ook te trotsch om hunne kinderen eenige opvoeding hoegenaamd te geven, hebben dan ook de domste en losbandigste kinderen. In dit opzigt heeft mijn schooltje nu in de daad eene geheele maatschappelijke omkeering te weeg gebragt. De aanzienlijkste vrouwen, vroeger te trotsch om in het minste naar hunne eigene kinderen om te zien, moeten nu met mij om de beurt, de kinderen der minsten hier oppassen, moeten deze kleinen op den schoot nemen, met hen spelen en spreken, en elk naar zijne vatbaarheid wat vertellen of leeren. Deze schoone maatschappelijke vrucht nu werpt mijne school reeds geregeld elken Zondag, als of het zoo behoort, in den schoot en het leven onzer gemeente. En wat deze vrucht nog verder in zijne gevolgen eenmaal moet en zal opleveren, laat zich gemakkelijk bevroeden.

Daar ik nu weet, geliefde Zusters in den Heer! dat gij zoo gaarne medehelpt tot verlichting

en tot zegen der arme, blinde heidenen, zoo roep ik ook hier uwe milde hulp en goedheid in. Wij hebben behoefte aan eenige prenten. Wat ik had, heb ik gegeven, maar daarmede heb ik mijne kinderen er van beroofd. Niet dat daardoor dadelijk de prenten zouden verscheurd of uit mijn toezigt verloren zijn. Neen, ik mag ze mijnen kinderen niet meer in handen geven, want kinderen en anderen van ons volkje op het schooltje, zitten veelal nog zoo vol met allerlei besmettelijke huidziekten, dat ik zelf mij wel gedurig in acht moet nemen, dat ik niet besmet worde. Ook mijnen mooijen prentenbijbel van Kaiserswerth, dien ik bij mijn vertrek van uwe Vereeniging netjes ingebonden ontving, heb ik reeds mede gebruikt, hoewel voorzigtig bij oogenschijnlijk onbesmette kinderen. Maar ook hierin vergist men zich dikwijls, vooral als de kinderen die verschrikkelijke luka bobento onder de leden hebben, eene akelige, alles verwoestende huidziekte, die elk kind hier even als de pokken krijgt, 1 tot 2 jaren daarmede besmet blijft, hoewel zij niet doodelijk is. Ik zoude dus ook gaarne een goed ingebonden prentenbijbel uit Kaiserswerth van U willen verzoeken, dan zoude de mijne, dien ik nu heb, geregeld voor het schooltje blijven. Ook eenig speelgoed komt te pas; want

gij weet niet, hoe zelfs ook de groote kinderen daarmede gaarne nog spelen. Maar daar ligt nog iets anders op mijn hart, als het niet al te veel gevergd zoude zijn. De vrouwen die mij helpen, hebben eene goedkeuring tot aanmoediging noodig. Die goedkeuring moest bestaan in een klein geschenk van uwe zijde. Deze vrouwen zijn de aanzienlijksten, maar onze aanzienlijksten hier zijn nog arm, en daarom zouden zij gaarne eene zwarte kabaja van U ontvangen, en dit zoude voor hen zijn als een geschenk van dubbele waarde. Voor elke kabaja zoude noodig zijn 4 el orleans 5/4 breedte. Natuurlijk moeten niet alle 10 vrouwen op eens een kabaja; maar ieder jaar twee vrouwen elk één, dan hadden zij over vijf jaren allen een kabaja. Zij, die mij het langste en beste geholpen hadden, het eerst; anderen daarna, indien de Heer ons het leven spaart en mij waardig acht, om nog langer zijn werk hier op aarde te mogen werken.

Thans, geliefde Zusters, ga ik eindigen. Moge deze mijn brief, door ziekte en andere belemmeringen wel wat lang onder weg, U niet geheel ongevallig zijn en daartoe bijdragen, dat het werk der bekeering en verlichting der heidenen steeds meer vrienden, voorstanders en medehelpers vinde: dan zal ik mij verblijden en den

Heer er voor danken. Maar mogten ook wij zelven, geliefde Zusters in den Heer, steeds meer overvloedig worden bevonden in waarachtig geloof *in* en heilige liefde *tot* Christus, die ook ons gekocht heeft met zijn dierbaar bloed, en wij dus, die anderen prediken niet zelven verwerpelijk worden bevonden. Bidt dit vooral voor ons hier, lieve Zusters! Wij bidden ook voor U. De God van liefde en genade schenke U en uwe geachte familiën steeds zijnen milden en rijken zegen *in* en *op* alles.

Hooggeachte Dames,

Uw geringe Zuster in Christus,

H. ULFERS,

KISNER.

P.S. Ik heb hier boven ook nog vergeten om eenige teekenboekjes te verzoeken. De weinigen, die wij hebben voor onze kinderen, zijn reeds op mijn schooltje in beslag genomen.

A 233 8186